

DIETARIS I MEMÒRIES DE LA GUERRA CIVIL A L'ARXIDIÒCESI DE TARRAGONA: L'OBRA DE SEBASTIÀ PORQUERES, D'ALFORJA (1938)

Eugeni Perea Simón

Pel seu contingut íntim o de reflexió personal, els dietaris i llibres de memòries són una font generosa per a molts estudis, bé de la personalitat, de la societat, de la història, de la cultura, de la política, o de tot plegat. Per això mateix esdevenen una finestra oberta a la intimitat de l'individu i a la percepció del món. Països com Anglaterra i França –per citar dos exemples–, tenen una llarga tradició en la redacció d'aquesta literatura personal –sense una intencionalitat editorial a priori–, fins i tot a nivell popular. Sense arribar a aquests índexs, Catalunya posseeix una acceptable obra d'aquest gènere, i per a diverses èpoques històriques.

Pel que fa al període de la guerra civil espanyola de 1936-1939, per exemple, la bibliografia catalana recent certifica aquesta producció⁽¹⁾; per autors o experiències del Camp de Tarragona i Conca de Barberà, les obres que fan referència a aquest període estricte, no solament són abundants, sinó diversificades en les autories: pagesos, sacerdots, escriptors o sindicalistes⁽²⁾ expliquen amb detall les seves vivències. En definitiva, es tracta d'aportacions personals que faciliten la comprensió dels esdeveniments de l'alça-

(1) *Literatura de la guerra civil. Memòria i ficció*. Quaderns de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida, 2002.

(2) PEREA SIMÓN, Eugeni, E.: "Dietaris i memòries de la guerra civil espanyola a les diòcesis de Tarragona i Tortosa", *Aplec de Treballs* (Montblanc), 20 (2002), pp. 245-270.

ment militar de Franco i la derrota de la República, tant a nivell general com de les actuacions individuals.

La lectura d'aquests dietaris i llibres de memòries solen aportar-nos informació, dades i referències sobre el municipi, la comarca i la seva gent, en un marc d'interessos, de relacions i de coneixences de l'autor que van més enllà del seu àmbit geogràfic local. Ho hem vist a través de la lectura d'obres sobre la guerra civil espanyola a l'arxidiòcesi de Tarragona, on hi apareixien infinitat de noms personals i de viles –com Constantí– que ajudaven a entendre actituds i comportaments tant individuals com col·lectius. A més a més, aquesta literatura personal serveix per a poder establir comparances i constatar, gairebé de manera matemàtica, que les pautes locals o personals sempre tenen una correspondència universal.

En aquesta avinentesa crec que seria bo que els centres d'estudis i entitats o organismes culturals endeguessin una subtil recerca d'aquestes fonts a nivell local, moltes vegades oblidades o perdudes en la correspondència o documentació personal. En algunes ocasions, aquests dietaris o memòries poden tenir el format d'un plec de cartes seriadades, les quals permeten la reconstrucció o interpretació de la història. El fet casual de donar una conferència a Alforja em va permetre descobrir l'existència d'un d'aquests dietaris, el qual ara em dóna peu a l'elaboració del present article.

L'AUTOR DE L'OBRA

Efectivament, del període històric de la guerra civil espanyola de 1936, encara avui es conserven materials inèdits en arxius particulars, el coneixement dels quals sol quedar reduït a la família o als amics íntims. És el cas de l'obra de Sebastià Porqueres Barberà, nascut a Alforja el 13 d'agost de 1916 i mort a la mateixa vila el 24 d'agost de l'any 2001⁽³⁾. Entre la seva notable producció poètica hi destaquen dos dietaris, un sobre la seva participació a la guerra i l'altre relacionat amb el temps del servei militar, ambdós inèdits.

Pel maig de 1937, aquest alforjenc va ser mobilitzat per quintes i incorporat a la 75ena. brigada del front militar de la Casa de Campo, de Madrid; acusat de catòlic pel mateix exèrcit de la República al qual servia, fou encarcerat pel febrer de 1938, primer a la presó del SIM (Servei d'Investigació Militar) instal·lada provisionalment al ministeri de Marina, al passeig de la Castellana de Madrid i després a l'anomenada presó de San Antonio, ubicada en un antic convent-col·legi del carrer de la Farmàcia de la capital de l'Estat. En el procés judicial que se li va incoar seria condemnat, finalment, a trenta anys de reclusió major per un delictes de "desafecció al règim republicà". Amb la caiguda del front de Madrid, fou alliberat per l'exèrcit franquista.

En total va restar tancat durant onze mesos. En l'entretemps, per omplir les hores de solitud i donar projecció als seus sentiments més íntims i literaris, va escriure un dietari poètic amb algunes notes en prosa. Es tracta d'un llibre físicament confeccionat per

(3) Una primera referència biogràfica d'aquest personatge vam donar-la a Eugeni PEREA SIMÓN: "Notes sobre la vida i obra de Sebastià Porqueres", *Informatiu d'Alforja* (Alforja), 8 (octubre-desembre 2002), ps. 8-9.

ell mateix, amb els materials que li eren accessibles o que podia comprar, però de manera clandestina, per por que li ho requisessin: aquesta és la raó del tamany minúscul del dietari, que d'aquesta manera podia escondir entre el turmell i la canya de les botes del calçat.

Sebastià Porqueres era pagès, fill de pagesos, i els únics estudis escolars als quals havia accedit eren els elementals de l'època en un poble rural, lectura, cal·ligrafia, història i geografia i aritmètica –a principis del segle XX Alforja tenia 1800 habitants i una única escola municipal per a adults⁽⁴⁾. Persona molt culta i àvid lector, als quinze anys ja publicava a la premsa de Barcelona. El diari *El Matí*, de caire catòlic i que s'editava a Barcelona entre 1929 i 1936, recull diverses composicions poètiques d'aquest alforjenc; després de la guerra va seguir publicant, bé que esporàdicament, en revistes locals com *Puigcerver* (Alforja), *L'Informatiu* (Alforja) i a la revista de la *Unió de Cooperatives del Camp* (Reus). Va ser guardonat amb diversos premis literaris com el de la Palma de l'ajuntament de Reus (1988) i el de la Poesia per a Gent Gran (1989). També es destacà com a pintor i caricaturista i formà part d'un grup de teatre d'aficionats comarcals. Milità sempre en organitzacions de caire catòlic i, un cop finalitzada la guerra, hagué de fer el servei militar a Larraix –ciutat de la província de Tetuan (Marroc) que estigué sota el protectorat espanyol des del 1912 fins el 1956. Tant a la presó de Madrid com en el quarter militar de Larraix, exercí la docència en l'ensenyament primari practicant la lectura, l'escriptura i l'aritmètica –a la presó de Madrid havia estat nomenat instructor d'analfabets. De retorn al seu poble d'Alforja i ja passada la guerra, donà algunes lliçons elementals de llengua catalana a alumnes particulars del poble.

Tant els versos com la prosa de Porqueres contenen un cert efectisme de la Renaixença, influència directa d'altres poetes que aleshores eren força populars i celebrats, com Verdaguer, Maragall, Sagarra o Gassol, entre d'altres. Els temes triats per aquest autor solen ser recurrents: l'amor, la família, el poble o la tradició local, tot amarat d'un profund sentiment cristià.

Les opinions de Sebastià Porqueres són força justes i crítiques a l'hora de jutjar les actuacions dels dos bàndols en lluita, i en aquest sentit coincideixen amb altres autors com el reusenc Antoni Correig⁽⁵⁾, amb el qual –casualment–, coincidiria en una residència hospitalària de Reus al final de la seva vida.

(4) LÓPEZ BONILLO, D.; ROVIRA I GÓMEZ, S.J.: *Guia d'Alforja*. Els llibres de la Medusa. Diputació de Tarragona. Tarragona, 2003, p. 146.

(5) *A Temps de guerra. Apunts autobiogràfics 1936-1939*, Centre de Lectura, Reus, 1999, Antoni Correig escriu: "Em feia l'efecte de trobar-me entre aquells 'menja capellans' que m'obligaren a escapar de casa meva. I que l'eslògam 'Por Dios y por España' era un anunciament de conveniència. Ben cert que hi ha de tot pertot arreu, sigui la que sigui la zona geogràfica" (p. 167). Vegeu ara les coincidències d'opinió d'aquest autor amb Sebastià Porqueres; en una carta memorialista de Porqueres a un amic seu, datada el 16 de gener de 1996, llegim: "Eren dos fronts que combatien i hom pensava llavors que els 'rojos' eren això, destrucció i mort, poc sabiem de l'altra banda que per radio i en la propaganda ens semblava que eren els qui defensaven els nostres drets i conviccions. Posteriorment varem reconèixer que anavem errats perquè allà es cometeren tants desgavells com aquí". El respecte dels milicians vers els catòlics i llurs conviccions ideològiques també queda reflectit en diversos escrits de Porqueres, i en això les coincidències amb altres autors contemporanis són freqüents, per exemple amb Lluís Culleré i Quixal, a *Persecució i martiri a muntanya des de les meves presons*. Dietari de Mn. Lluís Culleré, Montblanc, 1996, p. 53.

El llenguatge emprat a bona part de la seva producció poètica és una mescla de cultismes –fontana, atzur...– amb dialectalismes del Camp, i deixa clara aquesta pertinença a través de la utilització de l'article neutre lo, les terminacions àtones (carte, aclapare, nostre), baumes en lloc de balmes, o mitjançant la transcripció fonètica d'alguns mots.

Sebastià Porqueres, mogut per les circumstàncies, escriu també alguns poemes en llengua castellana, aquests gairebé sempre fruit del compromís o la relació afectiva amb alguna persona relacionada amb la seva estança a la presó madrilenya. El poema "A una amiga" (p. 52) ha de referir-se a alguna noia que ha pres els hàbits religiosos:

"Es joven todavía más ya las vanidades
del mundo y sus placeres un día abandonó
i aquella algarabía que existe en las ciudades
dejó con paso firme buscando soledades,
porque amor divino su alma enamoró" (fragment).

A l'arxiu privat de la família Porqueres-Montamar es guarden deu llibretes manuscrites de poemes d'aquest autor i un dietari (1940-41) de la seva estada a l'Àfrica colonial en compliment del servei militar, a més a més de l'esmentada llibreta sobre la guerra i algunes cartes adreçades a amics i familiars. Gairebé tot és inèdit.

CARACTERÍSTIQUES FÍSQUES DEL DIETARI

El llibret amida 6x8 cm. i els fulls interiors 5,5x7,7 cm. i estan relligats amb fil de cosir roba, de color vermell. El paper és reciclat, tallat a mà, pautat i amb una ratlla vermella horitzontal. Les cobertes són de cartró, folrades de paper de gramatge molt fi. A la coberta hi apareix el títol i el nom de l'autor caligrafiat amb tinta negra ombrejada de vermell emmarcat dins d'un dibuix que simula un llibre sobre fons verd: "Apunts i originals. Sebastià Porqueres". A la portadella hi trobem dibuixat un cercle on s'hi representa un tinter amb una ploma d'au i un pergamí molt petit i la senyera dibuixada horitzontalment, a sang, acolorit tot amb pintures d'aquarel·la. A la portada i dins d'un rombe que omple tota la pàgina, apareix representat un estany amb un ànec en primer pla i una barana i diversos elements arquitectònics, així com un test amb una planta de fulles amples al fons –una aspidistra? A la portada, dins d'un pergamí desplegat, apareix el títol abreujat "Apunts" i a partir de la pàgina 1 comença el text manuscrit del dietari escrit només en el vers dels fulls. El color de la tinta emprada és negra entre les pàgines 1-34 i 39-43 i la resta de color blau. En la numeració dels fulls falten les pàgines que van de la 34 a la 38, probablement per error en la seva numeració, ja que no sembla que aquestes pàgines hagin estat arrencades i, en el cas d'haver mancat un quadernet sencer, els números que faltarien haurien de ser parells. El nombre total de pàgines conservades és de 53 i les dates extremes del dietari van del dia 21 d'abril al 13 d'agost de 1938, per bé que les primeres inscripcions no tenen data i que nosaltres suposem que devien fer-se a partir de l'agost de l'any 1937, moment de la incorporació de Porqueres a l'exèrcit republicà.

Pel que fa a la transcripció del text respectem l'ortografia del manuscrit –fins i tot la vacil·lació entre la i llatina i la i grega o la confusió entre la hac del pronom personal feble i

la hac del verb auxiliar haver-, i només afegim alguns punts d'accentuació o puntuació per a facilitar la seva comprensió literària. Hem de tenir en compte que algunes frases o idees del dietari, que semblen sincopades, es deu a que els escrits són fets directament, sense esborranys prèvis ni correccions posteriors –pel lloc on s'escriuen, per la manca de paper i pel seu tamany tan esquefit del llibre.

Agraeixo a la senyora Pilar Montamar Doméneq, vídua de Salvador Porqueres, l'amabilitat i la confiança de deixar-me l'original durant uns pocs dies per al seu estudi i transcripció parcial.

CONTIGUT DE L'OBRA

El dietari s'inicia amb un poema de ressonàncies verdaguerianes "Comiat a la pàtria" (ps. 1-2) on l'autor descriu el seu allunyament del país, camí del front, tot evocant amb la muntanya sagrada de Catalunya –Montserrat–, les del seu territori local –Montsant i Puigcerver. Aquest poema devia escriure's al poc temps d'incorporar-se al front i abans de ser empresonat, és a dir, entre el maig de 1937 i el gener de 1938:

"El tren corre, va que vola, quanta terra deix enrera,
ja es perd entre la boira la serra del Montsant,
de l'Ebre amb sa remor ja deixo la ribera
i ve de Catalunya i València la frontera
a donar-me l'últim bés l'oratge del llevant.
El sol amb claror minsa darrera els camps s'amaga
a par que amb sa llum morta hem vingi a dar l'adéu.
Al cor com l'astro rei la llum de goig s'apaga
i veig el món tot trist, ombriu com una obaga.
Hem giro endarrera... la pàtria ja no es veu.
!Que belles València les hortes fructuoses
amb sos aires que porten olors de tarongers
¡be prou que son de belles ses torres famoses
amb sos casals pairals ombrius i plens de roses
¡més ai com nostre pàtria tant bell no trobo!
No veig els seus turons, ni sento les cantúries
d'aquell estol d'ocells que volen pel serrat,
ni hem ve aquella flaire del vent de les boscúries,
ni veig els nius de cel bastits en les altures,
als cims de Puigcerver, Montsant i Montserrat.
¡On son aquelles baumes i el cant de les fontanes
a l'ombra d'unes eures que pugen pels cimals
i aquelles cantarelles dels cants tant catalans
que'ns porten a l'endins dolceses cassolanes
d'aquelles costums nobles de nostres llars pairals?
La nit ve amb sa fosca, el tren brungint avança
deixant a cada pas mes lluny el meu bressol
i queden els meus ulls humits de remembrança

¡més ai! encara hem queda al cor dolça esperança
 que'm fa eixugar els ulls i aparta el meu dol.
 No veig a l'astre rei la llum tant bella i blanca
 ni aquest cel que jo veig hem sembla pas tant blau.
 Moixons que aquí canteu volant de branca en branca
 i àgils voladors l'espai no us entrebanca
 aneu a Catalunya dieu-li adéu-siau.
 ¡Oh vent porta'm del lluny alens de marinada
 d'aquella pàtria dolça que fou el breçol meu,
 ocells que al bosc canteu a dalt de la brancada,
 deixeu els vostres nius, preneu forta volada
 i aneu a Catalunya, porteu-li mon adéu."

Després d'aquests versos inicials trobem el poema titulat "Presoner (ps. 2-3), redactat ja a la pressó militar de Sant Antoni de Madrid i escrit amb aquella lletra microscòpica, clara i neta que identifica el seu autor. La data que duu al peu d'aquesta composició és de 21 d'abril de 1938.

"Quan guaito a l'infinit
 sembrat arreu d'estrelles
 i al meu redós veig negra nit,
 endins, endins de l'esperit
 reviuem coses belles...
 Al meu entorn veig un reixat
 com veu l'ocell tenint ses ales
 ¡mes ai! que visc empresonat
 no veig els camps ni la ciutat
 ni l'aire pur hem don ses gales.
 Per què pensar? Per què sofrir
 veient l'atzur sense fronteres?
 El cos és pres perquè mesquí
 el do subtil no te en si
 vivint d'enganys i de quimeres.
 No sab pas que és llibertad
 qui no prova les cadenes
 i no sap que està tancat
 vol dir viure entre penes.
 ¡Que llarg és un moment,
 les hores són eternes,
 només vola el pensament
 entre l'ombra vagament
 les rialles són externes.
 On trobar per mi consol
 si per mi ningú no plora
 i mes llàgrimes de dol
 entre mig del desconçol
 mon cor propi les devora?

Oh dolor! Vina amb mi
que et vull ben aprop meu,
ben aprop et vull tenir
que així veig lo mesquí
que eix mon és sense Déu.
Que en treuré de disfrutar
dels plaers d'aquesta vida
que la mort hem pot segar?
No se quant, però vindrà
veritat sense mentida.”

Les següents composicions retornaran a l'experiència de la presó, però gairebé sempre entreteixint el seu estat d'ànim o el record de la família amb el sentiment religiós que fa que tot esdevingui més suportable i transcendent. El fragment de “La tragèdia de la guerra” (ps. 4-6) que reproduïm, datat el 21 d'abril, n'és un bon exemple d'aquesta simbiosi. La incertesa del destí del pare, el dolor dels fills i la resolució de la mare davant del drama familiar se'ns mostra amb tota l'escenografia sentimental:

“Ploren els fills veient a llur mare
els ulls humits per l'aigualera del plor,
l'amor la traeix, el dol l'aclare
i deix vessar l'aigua que expressi el dolor.
Plora d'amor perquè n'és esposa,
plora de dol que's mare també
i diu als seus fills amb veu tremolosa:
orfes ja sou i amb que us mantindré?
Els fills innocents plorant ja li diuen:
On és el nostre pare?
Es mort ja potser?
Per què vostre llavis avui ja no riuen
com feien un jorn més clar i rialles?
La mare s'aixeca,
vol ser heroïna.
El plor se l'asseca
mirant sos infants
i diu coratjosa
amb veu decidida:
Sóc mare abans que esposa
no vull plorar més...
Y prova de riure...
tremola i calla
inoït sacrifici
que prova de fer.
Crudel com silici
que duu la mortalla
al cor que aguanta
per no esclatar...”

El sentiment catòlic i patriòtic és palès a tota l'obra de Porqueres –fins i tot en els elements decoratius físics del llibre–, per això, després de descriure la por experimentada a les trinxeres i en l'esclat de la batalla, Porqueres recupera el vigor de l'esperit i clou el poema "Ei!" (ps. 9-10) evocant la singularitat del militant català:

"S'està passant hores allí la trinxera
espera que espera...
Que'l temps escolant-se vagi seguint
vivint d'esperances les hores penoses,
els dies sense fi, les nits tenebroses
que venen brugint.
Quant oi el remor que fa la metralla
i ve la batalla
s'aixeca d'un cop i agafa el fusell.
No tem pas la mort puix res no l'espanta
ni el tremp de l'acer de l'eina brillanta,
ni el plom ni el coltell
y lluita amb daler batent-se amb bravura.
Ni el foc no l'atura
que du dintre seu un cor català
que té per escut l'ensenyada barrada..." (fragment)

La religiositat és viscuda intensament pel jove Porqueres i aquesta, que ja és la raó fonamental de la seva existència, amb el desenvolupament de la tragèdia es converteix en el suport moral més ferm i en la seva única i definitiva esperança. En el text següent, escrit en prosa amb data de 7 de maig de 1938, l'autor explica com la resistència en mig de la guerra és apuntalada únicament per la fe:

"Si en el meu magí no existís la idea d'un Déu reconec per experiència pròpia que la meva vida estaria pendent d'un sol acte de petita voluntat per a no caure en l'abisme del suïcidi, perquè el cos que no cerca sinó el seu esbarjo, al trobar-se amb obstacles que el fecin deixar e incomplir els seus gustos, cauria irremissiblement a la desesperació puix que per la sola raó humana no existeix prou llum per a veure clarament les coses tal com són, perquè tot ho volem a mesura de les exigències de la carn i aquesta no admet ni adversitats ni sacrificis, car només aspira a realitzar els actes que la bèstia que portem a dintre nostre ens dicti."

Sebastià Porqueres té vint-i-dos anys quan escriu aquest dietari i al seu poble natal hi ha deixat la promesa. Les al·lusions directes o indirectes a la núvia són força nombroses en el manuscrit, i algunes d'exclusives. A ella li està dedicat el text més llarg del llibret (ps. 13-16), posat sota el títol "Recordant l'estimada", datat el dia 9 de maig de 1938. A l'anotació es justifica la raó del per què no ha dit a ningú que es troba a la presó –enlloc del front de guerra. En aquest escrit s'entremesclen una altra vegada els sentiments religiosos i la vida afectiva; finalment acaba confessant el seu enyor i l'esperança d'un futur al costat de l'estimada:

"Quant de tu vaig allunyar-me vaig conèixer lo que t'estimava i vaig veure que el nostre amor era pur i que no m'atreia una passió ni cosa baixa sinó un amor nascut al cor que a mesura que et coneixia augmentava encara mes. Essent aprop de tu no hem coneixia pas íntegrament perquè vivint amb tu era com vivint dintre l'amor i d'aquesta manera no m'en adonava de la meva felicitat. Déu ens ha volgut posar a prova i davant d'Ei! hem acotat,

humils, la nostra testa perque estem convençuts que no ens envia res que no ens mereixem alhora que prova les nostres voluntats i fe envers Ell. Y no ha fet pas la separació minvar nostra estimació sinó que l'un i l'altre ens aguardem sense que cap mes efecte humà ens faci oblidar, ans al contrari, ens uneix encara mes espiritualment. Devegades hem sembla que l'enyorança s'apodera de mi i les coses humanes hem vulguin temptar maleint la nova sort, més prompte recordant-me que no soc jo qui tinc dret sobre meu sinó que es Déu qui hem va crear, aixeco els ulls al cel i el meu esperit traspassa el blau d'aquest espai que'ns fa de sostre i una pregària surt interiorment del meu cor, acceptant de grat els designis del cel i demanant coratge per a no defallir en les proves que a Déu plagui enviar-me.”

“En les hores llargues de presó també et recordo, estimada, i no t'ho he dit pas que visqués pres perquè prefereixo ésser sol en les meves penes i encara que de vegades el meu cor sembla que vulgui rebentar, l'amor que per tu sento hem fa ofegar les meves llàgrimes i agafo resignat el calze de la meva voluntat i les poso a dins per a beure-me-les després per a mi sol. No he volgut mai enganyar-te en res, però per estalviar-te llàgrimes t'he enganyat i segueixo fent-ho cregut que així viuràs tu mes feliç creient-me a mi alegre, en el meu viure, per xo en agafar la ploma per escriure't em sembla que mentint contra la meva voluntat estalvio que vessis una llàgrima i això em fa feliç enmig del meu dolor. Els ulls vaguen arreu per veure aquells camps que enyoro i que no tapen més que amb parets i reixes que em priven de veure el que Déu va crear per a endolcir nostra miserable vida; però què em fa queixar si Déu també està aquí i em dóna coratge per tota prova i a mes hem dona alegria que no hem donaria pas la meva situació a no ser pel voler de Déu que, com Ell digué veieu els ocells com canten i fan els seus nius i mengen pels camps sense els falti el necessari? Per què doncs, a vosaltres homes que valeu doblement que ells us ha de mancar la meva mà si d'ells així hem cuidat?⁽⁶⁾. Doncs per què he de témer sinó son pas els homes que poden sobre mi, sinó Déu que es el meu amo i senyor? ¡Oh! estimada si mai podem fruit de les delícies de la llar i plau a Déu concedir-nos fills, els hi ensenyaré a estimar-lo, de cada dia més i mes puix que sense aquest sant amor no existeix una pau ni felicitat que ens pugui fer somriure enmig de la felicitat sinó que ho es mes en saber de les penes fer-ne joies i acceptar com un tresor el que a Déu li plagui enviar. Oh estimada, quant et recordo, vulgui Déu que algun jorn ens poguem tornar a veure i fer una llar que pugui ésser un incenser per Ell oferint-l'hi penes i joies en holocauste com a Senyor que n'és.”

L'arrelament al seu poble, Alforja, es posa de manifest en moltes expressions o invocacions de llocs singulars en el desenllaç de l'obra, però el text més impactant és el titolat, significativament, “Goig” (p. 25) que Porqueres escriu el dia 14 de maig i que il·lustra amb un dibuix posat al peu del text, en el qual es veu el perfil de l'església parroquial de Sant Miquel i la serra de Prades al fons:

“Avui he tingut un goig gran quant he rebut junt amb la carte de l'estimada 4 fotos del meu poble enyorat, quantes vegades no les he mirat i quantes no les miraré! Quin goig de veure aquells porxos i aquell cloquer que tants records bells guarden per mi.”

“El cor s'eixample de joia, aquells carreus amb nobles pedres centenàries duen a la meva ment una munió de records de quant era infant i hem recorden alhora als meus àvis que havien conviscut en ells amb els seus nobles costums i velles tradicions.”

(6) Es refereix a Lluc, 12, 22-27, que diu: “Fixeu-vos en els corbs: no sembren ni seguen, no tenen rebost ni graner, i Déu els alimenta. I vosaltres valeu molt més que els ocells! ¿Qui de vosaltres, per més que s'esforci, pot allargar d'un sol instant la seva vida? Així, doncs, si no podeu aconseguir ni una cosa tan petita, per què us preocupeu de les altres? Fixeu-vos com creixen les flors: no treballen ni filen, però us asseguro que ni Salomó, amb tota la seva magnificència, no anava vestit com cap d'elles.”

Aquesta melangiosa evocació local continua en la següent inscripció feta el dia 14 de maig (p. 26), on ja resulta difícil de controlar o d'amagar l'emoció a causa del llarg empresonament i de la incertesa del seu futur personal:

“Prop de nou mesos fa que en sóc fora d'ell, he estat materialment absent d'ell, però no n'he fugit per el meu esperit que s'ha volgut quedar allí on havia après dels llavis de la mare a estimar-lo i a seguir les seves tradicions nobles i belles amb aquell ambient de fe i de pàtria amb que estava sadollat. Qui no s'estremeix de goig recordant-ho? Qui no sent pujar una llàgrima comprometedora al nomenar el seu nom que portem gravat al nostre endins?”

“Que feliç el jorn que podré tornar-hi a reunir-me amb els pares i germans que tant estimo i enyoro i l'estimada que també recordo, també... l'enyoro.”

El fragment poètic d'“Enyorança” (p. 29) –que reproduïm–, datat el dia 20 de maig, rebla aquesta melangia envers el seu poble, el seu paisatge i la seva gent:

“Enyoro els meus camps sembrats d'avellaners,
enyoro les fontanes que salten a l'obaga,
enyoro les cançons que's senten pels carrers
del poble que mon cor alegra i embriaga.”

Sebastià Porqueres havia ingressat a la presó pel febrer de 1938, però no fou jutjat i finalment condemnat fins el dia 18 de maig en un judici celebrat al palau de les Sales de Madrid, en el qual el sentenciaren a trenta anys de pena de reclusió major. Tres dies després d'haver-se dictat la dura sentència, escriurà un poema sense expressió d'odi vers les persones que el tracten així, i ho farà amb una fe i convicció cristiana resolutiva. Es tracta del poema titulat “Per què queixar-me?” (p. 31):

“M'he vist sent inocent
passar per un judici,
sortint-me condemnat
com vil amb llarga pena.
Més ai!, per què queixar-me,
Jesús, si sols mirant-vos
tindria de plorar?,
veient que Vós sens taca
en creu fóreu clavat?
...
que mai no defalleixi
seguint el meu calvari
portant sobre mi Déu
fins l'hora de ma mort.”

El dramatisme d'aquells moments –agreujat amb l'experiència de l'assassinat d'alguns companys de calabós, a vegades amb el mètode de les “saques”, és a dir, de les execucions indiscriminades– es veu reflectit en els pensaments que ronden pel cervell de l'autor, i per això escriu un dels seus poemes més greus i corprenedors del dietari, “El Fossar” (ps. 32-33). En aquest poema, l'autor afigura la seva pròpia mort, el cementiri d'Alforja i la tomba dels avantpassats que l'aguarden. Aquest poema porta la data de 22 de maig:

“Jo veig les velles lloses
cobertes d'inscripcions
guardant dins ja mig foses
les restes tot cendroses
de tres generacions.
Que fosses hi ha qu'esperen
quin cos vindrà primer?

...

“Perquè doncs ens espanta
de vindre dintre teu
si ets la porta santa
que's veu aquí brillanta
per duns prop del bon Déu?” (fragments).

El sentit balsàmic de la religió farà que Sebastià Porqueres es recuperi ràpidament d'aquest tràngol, com veiem en el següent poema titulat “L'Ascensió” (p. 34), escrit quatre dies després de conèixer la sentència de presó major. La foscor d'aquells tràgics versos citats anteriorment queden ara esborrats o colgats per una llum intensa i definitiva, manifestada a través de la resurrecció cristiana:

“La llum clara del sol apar de nebulosa
i clara resplendent sublim, magestuosa
es veu del bon Jesús l'imatge transparent.”

El dietari de Salvador Porqueres clou les seves meditacions poètiques en la data de 13 d'agost de 1938. Tanmateix, encara va romandre a la presó fins als inicis de l'any 1939, quan l'exèrcit de Franco va alliberar Madrid.